

Zaburzenia mowy to wszelkie odstępstwo od prawidłowej mowy, od normy przyjętej w danym języku.

Zaburzenia mowy ujawniają się w postaci :

- nieprawidłowej wymowy głosek –wady wymowy
- opóźnionego rozwoju mowy – zaburzenia rozwoju mowy
- jąkania

Następstwa zaburzeń mowy u dzieci:

- obniżają osiągnięcia szkolne
- niekorzystnie wpływają na akceptację społ. w grupie
- są przyczyną występowania objawów nerwicowych
- kształtują negatywną postawę wobec szkoły
- ograniczają możliwość wyboru szkoły i wykonywania zawodu.

Dziecko pozbawione indywidualnej opieki logopedy w okresie, gdy powinno poprawnie wymawiać już wszystkie głoski, przyzwyczaja się do wadliwej wymowy. Nawyk ten po 12 – 14 roku życia ulega zmechanizowaniu i po tym okresie usunięcie wady jest długotrwałe i wymaga ogromnego wysiłku dziecka i logopedy.

Najczęściej spotykane rodzaje wad wymowy u dzieci:

SEPLENIENIE– to nieprawidłowa wymowa głosek :

s, z, c, dz, ś, ź, ć, dź, sz, ż, cz, dż - wszystkich lub tylko niektórych z nich.

Głoski te mogą być:

A) zamieniane na inne

- Np. s, z, c, dz, sz, ż, cz, dż na ś, ź, ć, dź – mowa spieszczona
- Sz, ż, cz, dż na s, z, c, dz
- S, z, c, dz na sz, ż, cz, dż

B) zniekształcane i mówimy wówczas o:

- seplenieniu międzyzębowym – podczas wymowy wyżej wymienianych głosek język wsuwa się między zęby
- seplenieniu bocznym – powietrze wydychane gromadzi się w policzkach i uchodzi na zewnątrz po bokach języka, a nie w linii środkowej w czasie realizacji wyżej wymienionych głosek.

C) opuszczane – brak tych głosek w mowie dziecka.

Przyczyny seplenienia:

- nieprawidłowa budowa języka
- mała sprawność języka
- zniekształcenia zgryzu, ubytki zębowe
- przyczyny tkwiące w środowisku – ktoś z najbliższego otoczenia dziecka ma taką samą wadę wymowy i dziecko naśladuje nieprawidłową wymowę
- nieprawidłowy układ narządów artykulacyjnych, biorących udział w tworzeniu głosek (język, wargi, zęby, podniebienie).

RERANIE – to nieprawidłowa wymowa głoski „r”.

Głoska ta może być:

- A) zamieniana na inne najczęściej na „j”, „l”
- B) zniekształcana – zamiast drgania czubka języka w czasie jej wypowiedzenia drgają : wargi („r” –wargowe), policzki („r”-policzkowe) i inne.
- C) opuszczana – brak tej głoski w mowie dziecka.

Przyczyny rerania:

- mała sprawność ruchowa języka
- wady anatomiczne języka.
-

NIEPRAWIDŁOWA WYMOWA GŁOSEK „K” I „G” – które to głoski najczęściej ulegają zamianie na głoski „T” i „D” np.: kot- tot, gapa, dapa.

Przyczyną jest nieprawidłowa praca języka. Jest to wada, którą logopeda bardzo szybko skoryguje.

BEZDŹWIĘCZNOŚĆ – polega na wymawianiu głosek dźwięcznych bezdźwięcznie (bez drgań więzadeł głosowych)

Np.: woda – fota

noga - noka

żaba - szapa

Przyczyny:

- zaburzenia słuchu fonematycznego – nie rozróżnianie dźwięków
- wady anatomiczne więzadeł głosowych

NOSOWANIE – mowa dziecka przypomina mowę człowieka , który ma potężny katar i zatkany nos.

Przyczyny:

- wady anatomiczne nosa , gardła
- przewlekłe stany kataralne => niedrożność nosa
- przerost trzeciego migdałka
- rozszczepy podniebienia

Innym rodzajem zaburzenia mowy jest:

OPÓŹNIONY ROZWÓJ MOWY – wówczas mowa nie rozwija się prawidłowo,

z opóźnieniem pojawiają się wyrazy, zdania, słownictwo dziecka jest bardzo ubogie.

Pierwsze wyrazy powinny pojawić się ok.1 roku życia, pierwsze zdania ok.2 roku życia. Od 3 r. ż . mowa dziecka zaczyna rozwijać się bardzo szybko, pojawia się mnóstwo nowych wyrazów.

Rozwój mowy jest sprawą indywidualną i zależy od takich czynników jak:

- w jakim wieku dziecko zaczęło mówić
- czy z natury jest „ gadułą ” czy „milczkiem”
- czy osoby z najbliższego otoczenia dużo rozmawiają z dzieckiem
- obecność rodzeństwa
- atmosfera wokół dziecka.

JĄKANIE – polega na powstawaniu blokad w czasie mówienia, przez co mowa pozbawiona jest naturalnej płynności.

Przyczyny jąkania są bardzo złożone – od środowiskowych (trudna sytuacja dziecka w domu, w szkole) po psychologiczne (tkwiące w samym dziecku).

Jąkanie może być też skutkiem gwałtownych przeżyć o charakterze emocjonalnym.

Jąkania nie należy mylić z tzw. fizjologiczną niepełnością mowy występującą u dzieci.

Niepełność mowy nie jest wadą wymowy, jest spowodowana jedynie ograniczonymi możliwościami małego dziecka do wyrażania myśli słowami.

Małe dziecko chciałoby bardzo wiele powiedzieć, ale nie może z powodu ubogiego jeszcze słownictwa. Objawiać się to może właśnie niepełnością mowy. Taki stan rzeczy może trwać do 6 r. ż. (do momentu zakończenia rozwoju mowy).

Jeżeli niepełność mowy występuje jeszcze po 6 r. ż. lub nasila się w sposób niepokojący należy zasięgnąć porady logopedy. Po 6 r. ż. niepełność staje się jąkaniem. W momencie dostrzeżenia u dziecka niepełności mowy rodzice powinni stosować się do następujących zaleceń:

- mówić do dziecka wolno i spokojnie , zmniejszyć tempo własnej mowy,
- nie ośmieszać dziecka
- pomagać dziecku w momencie trudności w wyrażaniu jakiejś myśli w sposób życzliwy i taktowny
- zachęcać dziecko, aby nie spieszyło się tak w czasie mówienia, aby mówiło wolniej.

Do wad wymowy nie zaliczamy cech wymowy dziecięcej, które są normalnym przejawem niedojrzałości mowy. Te cechy wymowy dziecięcej pojawiają się w czasie rozwoju mowy, a więc do 6, 7 r. ż. Po tym okresie mowa dziecka powinna być już prawidłowa. Dziecko idące do pierwszej klasy powinno prawidłowo wypowiadać wszystkie głoski. Istnieją jednak pewne odchylenia uchwytnie już w okresie rozwoju mowy:

1. Dziecko na żadnym etapie rozwoju nie powinno zniekształcać głosek – a więc zastępować ich innymi dźwiękami niż są obecne w naszym systemie językowym (seplenienie boczne, międzyczębowe).
2. Dziecko nie powinno głoski l zamieniać na „j” – świadczy to o tym, że nie potrafi wypowiadać tej głoski, a jeżeli nie wypowiada „l” to również nigdy nie wypowie „r”.
3. Wady takie jak: bezdźwięczność i nosowanie powinny być korygowane od pierwszego momentu ich wystąpienia. Z tych wad dziecko nie wyrasta.

Jakie odstępstwa od prawidłowej mowy dziecka nie powinny niepokoić rodziców?:

- 2-latek ma prawo głoski „s,z,c,dz”, „sz,ż,cz,dź” zamieniać na „ś,ź,ć,dź”;
- 3-latek może opuszczać głoski lub zastępować je innymi np. kot-tot , zaczyna prawidłowo wypowiadać głoski „s,z,c,dz” , głoski „sz,ż,cz,dź” ma prawo zamieniać na „s,z,c,dz” lub na „ś,ź,ć,dź”;
- 4-latek może zamieniać „sz,ż,cz,dź” na „s,z,c,dz” , ale już nie na „ś,ź,ć,dź”;
- 5-latek powinien prawidłowo wypowiadać głoski „sz,ż,cz,dź”
- 6-latek powinien prawidłowo realizować wszystkie głoski, łącznie z głoską „r” - zakończenie okresu rozwoju mowy.

Uwagi dla rodziców:

- dziecko na żadnym etapie rozwoju mowy nie powinno zniekształcać głosek, a więc zastępować ich innymi dźwiękami nieobecnymi w naszym języku (seplenienie boczne, międzyzębowe);
- należy na każdym etapie rozwoju mowy dziecka sprawdzać czy dziecko rozumie, co do niego mówimy – jest to ważniejsze niż ubogie słownictwo;
- od momentu urodzenia dziecka mówić do niego dużo i w sposób prawidłowy (unikać spieszczenia mowy);
- w okresie rozwoju mowy dziecka nie poprawiać nieprawidłowej wymowy, ale prezentować (powtarzać) za dzieckiem wyraz w sposób prawidłowy;
- nigdy nie powtarzać za dzieckiem błędnie wypowiedzianych wyrazów;
- zachęcać do mówienia, nie ponaglać, nie ośmieszać.